

JÓZEF DZIEKOŃSKI, JERZY KULCZYCKI

Wpływ nadmiaru kwasów organicznych w diecie na występowanie hypomagnezemia u przeżuwaczy

Z Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Bydgoszczy

Jakkolwiek znaczenie magnezu dla organizmu nie zostało ostatecznie poznane, wiadomo, że jest on potrzebny do aktywizacji licznych enzymów, bierze udział w gospodarce wapniowo-potasowej oraz odgrywa ważną rolę w zjawiskach pobudliwości i przewodnictwa nerwowo-mięśniowego. W ustroju zwierzęcym ilość magnezu jest znacznie niższa, niż wapnia i fosforu, jednak pierwiastki te są podobne do siebie pod względem czynności metabolicznych i rozmieszczenia. Z ogólnej ilości magnezu, zawartej w ciele zwierzęcym, na tkankę kostną przypada ok. 70%, pozostała ilość znajduje się w płynach ustrojowych i tkankach miękkich. Poziom magnezu w surowicy jest uzależniony od jego podaży w karmie. Niedobór magnezu wywołuje zaburzenia czynnościowe i może spowodować nieodwracalne zmiany morfologiczne w różnych narządach. Jak wykazał np. Deep i wsp. (2), niedostatek magnezu wywołał u szczurów zaburzenia w chondro-osteogenezie i w pewnych przypadkach obniżenie aktywności przemiany nieorganicznych składników tkanki kostnej. Spośród zwierząt gospodarskich zaburzenia w przemianie magnezowej znane są wyłącznie u przeżuwaczy. Niedobór magnezu, przy współdziałaniu czynników usposabiających natury stresowej, wywołuje u bydła i owiec objawy tężyczki. Ze względu na patogenę Rosenberger (4) wyróżnia u dorosłego bydła tężyczkę pastwiskową, oborową i transportową, u cieląt tężyczkę, powstałą na tle długiego karmienia wyłącznie mlekiem, bez dodatku trawy i siana. Zachorowania mają przebieg ostry i nadostry. Przebiegają wśród objawów zwiększonej pobudliwości, niespodziewanych skurczów, a w ciężkich przypadkach — unieruchomienia i częściowego zaniku świadomości. Schorzeniom w większości przypadków towarzyszy obniżenie poziomu wapnia w surowicy.

Pojawienie się zachorowań u krów i owiec, przypominających objawami tężyczkę, na terenie obsługiwanym przez ZHW w Bydgoszczy i próba wyjaśnienia przyczyn tych zachorowań są tematem niniejszego opracowania. W miesiącach od grudnia 1974 r. do kwietnia 1975 r. wystąpiły zachorowania w oborach i owczarniach w rejonach, w których nie notowano hipomagnezemia w sensie pastwiskowym. W poszukiwaniu przyczyn niekorzystnych zjawisk, poddano analizie karmę, podawaną zwierzętom w gospodarstwach dotkniętych chorobą oraz wykonano badania biochemiczne w zakresie ustalenia poziomu niektórych składników mineralnych w surowicy krwi zwierząt pochodzą-

cych z tych gospodarstw. Wspólną cechą w badanych gospodarstwach było żywienie zwierząt niemal wyłącznie paszami zakiszonymi — kiszoncek z żyta, liści buraczanych, kiszoncek z wytlóków z małym dodatkiem średniej jakości siana łąkowego (krowy 1—2 kg, owce 0,1 kg na dobę) i okopowych.

Wyniki badań surowicy krwi zwierząt pochodzących z gospodarstw, w których stwierdzono podejrzenie tężyczki, przedstawiały się następująco:

1. w Zakładzie Rolnym Rogóźno Zamek gm. Rogóźno przebadano 10 krów, u których średnie wartości Mg, Ca i P wynosiły:

Mg — 1,52 mg%, Ca — 11,2 mg%, P — 6,90 mg%. U 2 krów poziom Mg wynosił poniżej 1 mg% (0,89 i 0,91 mg%). U sztuk tych wystąpiły objawy charakterystyczne dla tężyczki.

2. w SHR Sobiejuchy gm. Żnin przebadano 10 owiec, u których średnie wartości wynosiły: Mg — 1,48 mg%, Ca — 10,83 mg%, P — 7,22 mg%.

3. w ZR Popowiczki gm. Złotniki Kujawskie przebadano 17 owiec, u których średnie wartości wynosiły: Mg — 1,58 mg%, Ca — 11,4 mg%, P — 4,62 mg%. U 2 sztuk poziom Mg wynosił 0,58 i 0,72 mg%. Owce te wykazywały zaburzenia ze strony układu nerwowego. Nie leczone padły.

4. w PGR Drajno gm. Mrocza przebadano 20 krów. Średnie wartości badanych pierwiastków wynosiły: Mg — 1,24 mg%, Ca — 11,78 mg%, P — 6,87 mg%. Poziom Mg u 7 sztuk wynosił poniżej 1 mg% (w granicach od 0,75 do 0,94 mg%). Krowy te wykazywały skłonności do niespodziewanych skurczów.

5. w PGR Mrocza gm. Mrocza przebadano 20 jałówek i 15 krów. Średnie wartości badanych pierwiastków dla jałówek wynosiły: Mg — 1,71 mg%, Ca — 12,07 mg%, P — 7,20 mg%; dla krów: Mg — 1,20 mg%, Ca — 12,66 mg%, P — 7,30 mg%. Poza tym u 1 jałówki i 4 krów poziom Mg był niższy od 1 mg%, a mianowicie: u jałówki — 0,97 mg%, u krów — 0,71; 0,88; 0,94; 0,98 mg%. Sztuki z obniżonym poziomem Mg wykazywały objawy tężyczki. U 2 krów stwierdzono hiperfosforemię (poziom P powyżej 10 mg%).

Wyniki badania biochemicznego nasunęły podejrzenie, że przyswajanie magnezu, które u przeżuwaczy i tak nie jest wysokie (3), obniża się jeszcze bardziej m. in. na skutek skarmiania wysokich dawek kiszzonek, zawierających dużo kwasów organicznych. W celu ustalenia zależności między skarmianiem dużych ilości kiszzonek, a występowaniem hipomagnezemia, przeprowadzono doświadczenie w gospodarstwie Instytutu Weterynarii — Trzęsacz.

Materiał i metody

Materiał doświadczalny stanowiło 20 buhajów, rasy nizinnej czarno-białej, w wieku 18—24 mies., nie wykazujących w badaniu klinicznym żadnych odchyłań od normy. Zwierzęta podzielono na dwie równe grupy żywieniowe — kontrolną i doświadczalną. Grupa kontrolna otrzymywała dzienną dawkę pokarmową w

składzie: 20 kg kiszonki z liści buraczanych, 10—15 kg okopowych, 5 kg siana łąkowego, 2—2,5 kg pasz treściwych, do 10 g fosforanu paszowego. Dieta buhajów grupy doświadczalnej różniła się od poprzedniej zwiększoną ilością kiszonki z liści buraczanych do 45 kg dziennie. Wszystkie buhaje poddano w okresie doświadczenia obserwacji klinicznej oraz pobierano krew do oznaczenia poziomu Mg, Ca i P nieorganicznego w dniach: 1, 3, 5, 10, 15 i 20. Dwudziestego czwartego dnia badanie ze względów ekonomicznych przerwano, ponieważ w grupie doświadczalnej u 2 buhajów wystąpiły objawy charakterystyczne dla tężyczki, manifestujące się zaburzeniami nerwowymi, skłonnością do niespodziewanych skurczów, częściowym unieruchomieniem, zmniejszeniem apetytu i zahamowaniem przyrostów wagi żywej. U sztuk tych poziom magnezu w surowicy obniżył się do 0,92 i 1,05 mg%. Dalsze skarmianie dużych ilości kiszonki groziło hipomagnezmią całej grupy doświadczalnej. Podawaną kiszonkę przebadano wg klucza królewieckiego. W ocenie punktowej uznano ją jako kiszonkę dobrą (30 pkt.).

wa na stopień wyzyskania magnezu z karmy (5).

Uzyskane wyniki badania surowicy krwi buhajów przedstawiono w tab. 1 i 2. Jako punkt odniesienia dla badań własnych przyjęto wyniki otrzymane przez innych autorów u klinicznie zdrowego młodego bydła. Poziom magnezu w grupie doświadczalnej w porównaniu z grupą kontrolną wykazywał spadek, zwłaszcza po 15-ym i 20-ym dniu karmienia dużymi dawkami kiszonki. W poziomie wapnia grupy doświadczalnej stwierdzono tylko nieznaczne jego obniżenie, a poziom fosforu nieorganicznego w większości przypadków utrzymywał się w granicach fizjologicznych. Wyniki badania biochemicznego surowicy zgodne są z wcześniejszymi pracami, wykazującymi, że o wystąpieniu tę-

Tab. 1. Poziom magnezu i wapnia w surowicy buhajów (wartość średnia w mg% $\pm$ odchylenie standardowe)

Dzień doświadczenia	Magnez		Wapń	
	Grupa kontrolna	Grupa doświadczalna	Grupa kontrolna	Grupa doświadczalna
1	2,92 $\pm$ 0,314	2,96 $\pm$ 0,352	11,02 $\pm$ 1,516	10,98 $\pm$ 1,182
3	3,02 $\pm$ 0,694	2,50 $\pm$ 0,601	10,53 $\pm$ 1,356	10,44 $\pm$ 1,540
5	2,62 $\pm$ 0,473	2,50 $\pm$ 0,273	12,20 $\pm$ 1,523	10,70 $\pm$ 1,052
10	2,84 $\pm$ 0,511	2,67 $\pm$ 0,276	10,74 $\pm$ 1,436	11,92 $\pm$ 1,192
15	2,36 $\pm$ 0,204	1,53 $\pm$ 0,134	10,42 $\pm$ 1,343	11,04 $\pm$ 1,415
20	2,43 $\pm$ 0,473	1,70 $\pm$ 0,570	12,32 $\pm$ 1,319	11,32 $\pm$ 1,417

Wyniki i omówienie

Dzienne spożycie kwasów masłowego i octowego, zawartych w kiszonce, przez obie grupy buhajów przedstawiało się następująco:

	grupa kontrolna	grupa doświadczalna
kwas masłowy —	24,0 g	54,0 g
kwas octowy —	110,0 g	247,5 g

Spożycie kwasów masłowego i octowego w grupie doświadczalnej zwierząt było ponad dwukrotnie wyższe od ilości kwasów, przyjmowanych przez buhaje w grupie kontrolnej. Tworzenie się tych kwasów w kiszonce związane jest z dużymi stratami składników pokarmowych, co obniża zasób energii przyswajalnej w paszy i według wielu badaczy ujemnie wpły-

żytki decyduje nieznaczne zmniejszenie we krwi ilości wapnia i bardzo silne magnezu (1, 5).

Analiza obserwacji w terenie oraz przeprowadzonego doświadczenia w gospodarstwie Trzęsacz upoważnia do twierdzenia, że nadmierne skarmianie pasz zakiszonych, przy ograniczonej podaży siana i okopowych, prowadzi do zaburzeń w gospodarce mineralnej ustroju, w tym do hipomagnezmi, co wywołuje przesunięcie składu elektrolitów krwi i płynów ustrojowych, przejawiające się rozkojarzeniem wyższych czynności nerwowych i skłonnością organizmu do niespodziewanych skurczów.

Piśmiennictwo

- Blaxter K. L., McGill R. F.: Vet. Rev. 2, 35, 1956.
- Deep S., Herrmann H. J., Art J.: Arch. exp. VetMed. 28, 819, 1974.
- Field A. C., McCallum J. W., Butler E. J.: Br. J. Nutr. 12, 433, 1958.
- Rosenberger G.: Krankheiten des Rindes. Paul Parey, 1970.
- Underwood S. J.: Zywienie mineralne zwierząt. PWRiL, 1971.

Adres autora: doc. dr Józef Dziekoński, ul. Swierczewskie-
go 35 m. 25, 85-224 Bydgoszcz.

Дзеконьски Ю., Кульчицки Е. — Влияние чрезмерного скармливания органических кислот на появление гипомagneмии у жвачных животных.

Для определения зависимости между скармливанием слишком большого количества силоса, а появлением гипомagneмии провели опыты на 20 быках. Животных разделили на 2 группы: экспериментальную и контрольную. Экспериментальная группа получала рацион с дозой силоса повышенной до 45 кг на каждый день. На 1, 3, 5, 10, 15

Tab. 2. Poziom fosforu nieorganicznego w surowicy buhajów (wartość średnia w mg% $\pm$ odchylenie standardowe)

Dzień doświadczenia	Fosfor nieorganiczny	
	Grupa kontrolna	Grupa doświadczalna
1	7,64 $\pm$ 0,918	7,42 $\pm$ 0,796
3	7,88 $\pm$ 1,730	6,74 $\pm$ 1,820
5	6,74 $\pm$ 0,738	6,72 $\pm$ 1,434
10	8,03 $\pm$ 2,807	6,94 $\pm$ 1,471
15	6,08 $\pm$ 1,179	5,70 $\pm$ 1,385
20	6,24 $\pm$ 0,939	6,26 $\pm$ 1,009

и 20 день опыта от животных брали пробы крови и определяли уровень Mg, Ca и неорганического P.

Установили, что уровень магния в экспериментальной группе был по сравнению с контрольной группой понижен, особенно на 15 и 20 день опыта. Авторы предполагают, что чрезмерное скармливание силоса при ограниченной дозировке сена и пропашных культур ведёт к расстройству минерального метаболизма и между прочим к гипомagneмии.

Dziekoński J., Kulczycki J. — **The influence of the excess of organic acid in the diet which caused hypomagnesium in ruminants.**

The purpose of the work was to establish the interdependence between overfeeding of silage and hypomagnesium in ruminants. Twenty animals were divided into two dietetic groups — control and experimental one. The experimental group received 45 kg of silage in its diet. On the 1st, 3rd, 5th, 10th, 15th, and 20th days blood test was carried out to verify the level of magnesium, calcium and inorganic phosphorus. The blood of the experimental group showed a low level of magnesium in comparison to the control group, especially after 15 and 20 days of feeding on silage. Therefore, it is suspected that an excess of silage and a decreased amount of hay and root crops lead to the disorder of mineral metabolism and then to hypomagnesium.

HIGIENA ŻYWNOŚCI ZWIERZĘCEGO POCHODZENIA

ELIGIUSZ WALKOWIAK
Białystok

Badania stanu bakteriologicznego opakowań z tworzyw sztucznych używanych w przemyśle mięsnym

Przemysł mięsny coraz częściej stosuje opakowania z tworzyw sztucznych do mięsa i przetworów mięsnych przeznaczonych do konsumpcji.

Na rynku w nowych opakowaniach możemy spotkać mięso garmazeryjne paczkowane oraz wędliny paczkowane i plasterkowane.

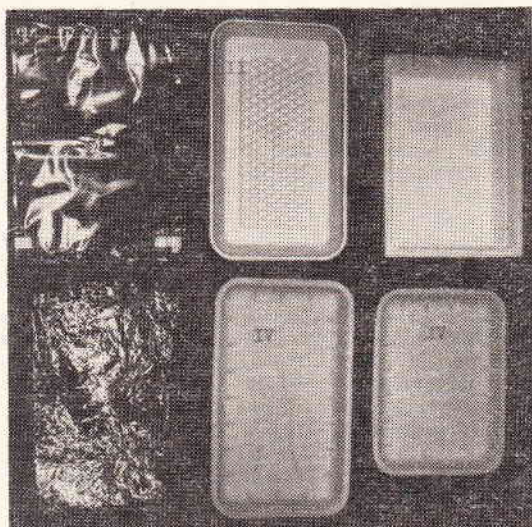
Wiadomym jest, że jedną z wielu przyczyn powodujących wtórne zakażenie surowca mięsnego oraz jego przetworów są zanieczyszczenia opakowania. Wprowadzenie przez przemysł mięsny nowych opakowań z folii, styropianu spienionego, masy papierowej wodochłonnej wpłynęło na podjęcie badań stanu bakteriologicznego tych opakowań.

Materiał i metody

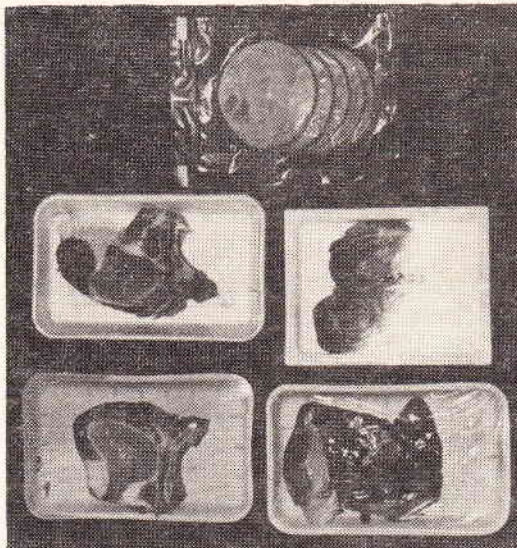
Badania przeprowadzono na czterech rodzajach opakowań używanych do mięsa i przetworów mięsnych w przemyśle spożywczym (ryc. 1):

1. torebka z folii do wędlin plasterkowanych i paczkowanych,
2. taca ze styropianu spienionego do mięsa,
3. folia do zawijania tac,
4. taca z masy papierowej wodochłonnej do mięsa.

Do badań użyto 100 torebek z folii, 100 tac ze styropianu spienionego, 100 tac z masy papierowej wodochłonnej i 100 kawałków folii. Materiał do badań był pobierany z hali produkcyjnej i nie poddany sterylizacji. Z opakowań wszystkich czterech rodzajów pobrano wymazy jałowymi wacikami ze 100 cm² powierzchni każdego opakowania. Następnie waciki umieszczano w kolbce ze 100 ml wody peptonowej,

Ryc. 1.

Ryc. 2.